

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2012, Volume: 7, Number: 3, Article Number: 1C0553

NWSA-EDUCATION SCIENCES

Received: April 2012

Accepted: July 2012

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Sabahattin Deniz

Muğla Sıtkı Koçman University

sdeniz@mu.edu.tr

Mugla-Turkey

**OKUL UYGULAMA ÖĞRETMENLERİNİN UYGULAMA SÜRECİNDEKİ ROL VE SORUMLULUKLARI
ÜZERİNE DÜŞÜNCELER**

ÖZET

Araştırmada okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersinde görev alan sınıf öğretmenlerine öğretmenlik uygulamalarına ilişkin rol ve sorumluluklarının ne (ler) olduğu ve bu rol ve sorumlulukların aday öğretmenlerin görüşlerine göre ne düzeyde gerçekleştiği betimlenmektedir. YÖK'ün okul uygulamalarındaki çalışmaların amaçlarından ve Hall., Draper., Smith ve Bullough (2008)'in çalışmasından yararlanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Muğla merkez okullarında görev yapan 36 ilköğretim Sınıf öğretmeni ile bu öğretmenlerin sınıflarında okul uygulamalarına katılan 171 Sınıf öğretmenliği öğrencisi oluşturmaktadır. Ölçme aracı 21 kapalı uçlu ve bir açık uçlu soru bulunmaktadır. Araştırmanın betimsel, ilişkisel boyutu nitel yöntemlerle analiz edilmiştir. Açık uçlu sorunun değerlendirilmesi ise tematik kodlama yolu ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre okul uygulama öğretmenlerinin genel olarak rol ve sorumlulukları yerine getirdikleri görülmektedir. Ancak sınıf öğretmen adayları, okul uygulama öğretmeninden bazı rol ve sorumlulukları daha çok üstlenmelerini ve yerine getirmelerini beklemektedirler. Okul uygulama öğretmenleri sınıf öğretmenliği adaylarının öğretim sürecine ve eğitim fakültesine yönelik geribildirimler vererek öğretmen yetiştirme sürecine daha çok katkı getirebilirler.

Anahtar Kelimeler: Okul Uygulamaları, Öğretmen Yetiştirme,
Okul Uygulama Öğretmenleri, Öğretmen Adayları,
Öğretmen Eğitimi, Rol ve Sorumluluklar

**SOME OPINIONS ABOUT THE ROLES AND RESPONSIBILITIES OF THE MENTORS DURING
SCHOOL PRACTICE PROCESS**

ABSTRACT

The study aims to describe the roles and responsibilities of the mentors involved in the teaching practice process and the extent to which they fulfill their roles and responsibilities according to the opinions of pre-service teachers they are mentoring. For this study, objectives set by YÖK (Higher Education Council) for school practice applications and the study of Hall., Draper., Smith, ve Bullough (2008) were capitalized on. The study group of the present study consists of 36 elementary school classroom teachers (mentors) working in elementary schools of Muğla and 171 pre-service classroom teachers participating in their lessons. There are 21 closed-ended questions and there is one open-ended question in the questionnaire. The descriptive and correlative dimensions of the study were analyzed through qualitative methods. The responses to the open-ended question were analyzed through thematic coding. The findings obtained revealed that in general the pre-service teachers think that their mentors' fulfill their responsibilities. However, the pre-service teachers think that there are some more roles and responsibilities that their mentors should fulfill. The mentors could make greater contributions by giving feedback about the pre-service classroom teachers' teaching process and the training provided in the faculty of education.

Keywords: School Practice, Teacher Training, Mentors,
Pre-Service Teachers, Teacher Training,
Teacher Education, Roles and Responsibilities

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Okul uygulamaları veya başka bir ifade ile öğretmenlik deneyimleri öğretmen yetiştirme sürecinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Öğretmenlik uygulamalarına yönelik olarak şimdiye kadar yapılan tartışmalarda, genel olarak uygulama sürecine ilişkin sorunların incelendiği görülür (Yeşilyurt ve Semerci, 2011; Kale, 2011; Merç, 2010). Bu sorunlar incelendiğinde uygulama sürecinde öğretime yönelik diyalogların eksikliği (Baştürk, 2008), iletişim sorunu (Kale, 2011), uygulama sürecinde yeterli dönütlerin olmaması (Eraslan, 2009; Paker, 2008), adayların yeterince cesaretlendirilmediği (Bilgin, Kartal ve Özkılıç, 2008) görülmektedir. Uygulama süreci öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin algılarını farklılaştırabilmektedir (Şişman ve Acat, 2003). Richards ve Crookes (1988)'in belirttiği gibi sadece uygulama pratikleri tek başına mükemmellik için yeterli olmamaktadır. Daha "iyi" uygulanan pratiklerle bu mümkün olabilir (Akt., Merç, 2010). Merç (2010) öğretmen eğitimi programlarındaki uygulamaların önemli bileşeninden söz eder. Bunlar içerisinde, öğretmen adayının uygulama sürecine aktif katılımı, üniversite öğretim elemanının öğretme deneyimi öncesinde ve sonrasında bir uzman olarak yardımı, uygulama öğretmenin uzman olarak aday öğretmene uygulama sürecinde yardımı, bulunmaktadır. Okul uygulamalarının başarılı bir şekilde gerçekleşmesi ayrıca uygulama içerisindeki tüm paydaşların (öğretmen aday, uygulama öğretmeni, uygulama öğretim elemanları vb.) görev ve sorumluluk bilinciyle hareket etmelerine bağlı olabilecektir. Yapılan bir çalışmada uygulama öğretmenlerinin rolleriyle ilgili farkındalıklarının sınırlı olduğu görülmektedir (Gürsoy ve Damar, 2011).

Roller açısından ele alındığında, uygulama öğretmenlerinin, genel olarak alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültür bakımından yetkin bireyler olması ve bunları davranışları ile göstererek öğretmen adaylarına örnek olması olarak algılanmakta olduğu ancak, uygulama öğretmenlerinin öğretmenlik uygulaması sürecindeki sorumluluklarının neler olduğu genelde tartışma götürmektedir (Kiraz, 2003). Kirazın bu çalışmasında uygulama öğretmenin beklenenlerin daha çok ders ortamını ve ders sürecini düzenleme, öğretimi yönetmeye ilişkin kapsamlı sorumluluklar listesi, bulunmaktadır. Okul uygulamalarında YÖK'ün öğretmen yetiştirme ile ilgili belgeleri incelendiğinde, okul uygulama öğretmeni ve öğretim elemanlarına yüklenen en önemli sorumluluğun dönüt vermede olduğu görülmektedir. YÖK'ün belgelerinde, Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulamasında, gözlem yapan uygulama öğretmeni ya da uygulama öğretim elemanı, öğretim elemanları tarafından kullanılan gözlem formunu da doldurur ve öğretmen adayına dönüt verir. Verilen bu dönüt önemlidir. Öğretmen adayının ders vermesini gözleyen uygulama öğretmeni ya da uygulama öğretim elemanı, öğretmen adayına performansı hakkında tam ve dikkatli dönüt vermelidir. Bu durum, öğretmen adayının deneyimden yararlanması ve öğretmenlik becerilerini geliştirmesi için, en iyi yol olarak belirtilmiştir. Bununla birlikte, AB ülkelerinin çoğunluğu öğretmen eğitimi programlarını ve kurumlarını dışarıdan denetim yoluyla akredite ettirmektedirler. Dış denetimle, kamunun eğitimin niteliğiyle ilgili güvence verdiği düşünülür ve programlarla öğretmenlere meslekleriyle ilgili sahip olmaları gereken görev ve rollerin verildiği garanti edilmektedir (YÖK, 2007; 95). Bu bağlamda öğretmenlerin ve uygulama öğretmenlerinin sahip olması gereken rollerin ve sorumlulukların belirlenmesi, uzlaşılması, akredite sürecinin daha sağlıklı yapılmasına da katkı getirebilecektir. Uygulama öğretmeni (mentor), gençlere başarılı bir öğreticilik kariyerine başlamaları, mesleki gelişimlerinde mükemmeliyete erişmeleri için çabalama, araştırma, becerileri kazanmalarında yardım

etmeli ve bu yüzden uygulama öğretmenleri yeterli ve yetkin olmalıdır (Monkevičienė ve Autukevičienė, 2011). Uygulama öğretmenleri bu bakış açısıyla eğitimciler arasında sıklıkla tekrar edilen öğretmenliğin üç yönünde (mesleki bilgi, alan bilgisi ve genel kültür) yetkin olmalıdır. Birçok eğitim bilimleri kitabında, hatta yapılan görüşme ve konuşmalarda bile öğretmenlerin sahip olması gereken rollerin ne olduğu veya olması gerektiği tartışılır. Günümüz eğitim anlayışında öğretmenlere yüklenen rollerin farklılaştığını görmekteyiz. Örneğin öğretici, eğitici, düzenleyici, yönetici, rehber, anne, baba vb. Sümbül (1996)'ün çalışmasında, öğrenmeyi sağlama, sınıf yönetimi, aile üyeliği, değerlendirme, güven verme, mesleki ustalık, topluluk liderliği, öğretmenin öğretim sürecindeki rol ve sorumlulukları arasındadır. Uygulama okulu öğretmenleri için de buna benzer roller biçilmektedir. Örneğin, okul uygulama öğretmenlerinin (mentor) sahip olması gereken rollerin daha çok, öğretmen adaylarının derslerini izlemesi, genel mesleki davranışlara yönelik gözlemler yaparak *gözlemci*, öğretme ortamındaki performansını tartışarak *geribildirim veren*, mesleki davranışlarıyla ilgili uygun iyi örnekler sergileyerek *rol model olma*, kişisel ve mesleki problemler ortaya çıktığında adaylara *danışmanlık yapma*, yapmış oldukları öğretime ilişkin önerilerde bulunarak *eleştirel bir arkadaş*, nasıl öğretileceğine yönelik öğretimlerde bulunan *öğretici*, okul rutinlerinde yapılacak gözlemlerle ilgili yönlendirme *yöneticilik*, öğretmen adayların performanslarını *değerlendirici*, öğrencilerin minimum standartlara erişip erişmediklerini kontrol eden *kalite kontrolü yapan*, birbirini karşılıklı destekleyen ve birbirinden öğrenen *ortak olma* gibi (Kwan ve Lopez-Real, 2005). Uygulama öğretmenlerinin rol ve sorumluluğu ile ilgili çalışmada (Hall vd., 2008), uygulama öğretmenin sorumluluğunun farklı özellikler kapsamında toplandığı görülür. Adı geçen çalışmada, duygusal ve mesleki destek, üniversiteye uygun sınıf düzenleme ve sınıf yönetimi, rubrikler tutma gibi destekler sağlama, problem çözme davranışlarında yüreklendirme, yapıcı eleştirilerde bulunma, işbirliği sağlama, planlama ve programın uygulamasında öğretmen adaylarıyla işbirliği ve takım olabilme gibi sorumluluklar bulunmaktadır. Öğretmeyi sevme, ulaşılabilir olma, geri bildirimle vermeyi içeren *bireysel yeterlikler*, bilgi, deneyim, model olma, mesleki liderlik gibi ölçütleri içeren *mesleki deneyim*, yapıcı eleştiriler *getirme gibi* gerekli olabilecek özel yetenekler ve niteliklerin uygulama öğretmenlerinde arandığı görülmektedir. Uygulama öğretmenlerinin rolleri ile ilgili ölçek geliştirme çalışmasında Koç (2011) okul uygulama öğretmenlerinin rollerini, öğretim için destek sağlama, okul /sınıf ile ilgili oryantasyon hizmeti sağlama, moral destek sağlama, ders planları ve öğretim performansı ile ilgili geribildirim verme, öğretim kaynakları hakkında rehberlik etme, değerlendirme, uygulama rolleri için hazırlık, gözlem formları için geribildirimler verme gibi roller bulunmaktadır.

Bu çalışmada Gerek YÖK, gerekse Hull vd., (2008)'un çalışmalarından yararlanarak okul uygulama öğretmenlerinin rol ve sorumluluk algıları incelenmiştir. Ayrıca bu rol ve sorumlulukların sınıf öğretmen adaylarının görüşlerine göre ne düzeyde yerine getirildiği incelenerek, analiz edilmiştir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Öğretmen yetiştirme çağdaş toplumların en çok önem verdikleri çalışma alanlarından bir tanesidir. Bu nedenle, öğretmen yetiştiren kurumlar, öğretmenin kişisel ve mesleki niteliğine önem vermek zorundadırlar. Ülkemizde 1997 yılından itibaren, eğitim fakülteleri öğretmen yetiştirme programları yeniden düzenlenerek öğretime ve öğretmenin rolü konusuna gereken önemin verilmesi gereğini işaret

etmiştir. Yeni eğitim yaklaşımı ve öğretmenin işlevindeki değişmeler çerçevesinde öğretmenin rollerinin de yeniden ele alınmasını gerektirmiştir (Kıncal, 2004;32). Bu rollerin ve sorumlulukların öğretmen adaylarına kazandırılması daha deneyimli ve mesleki yeterliliğe sahip ve mesleğin uygulama boyutunda yer alan öğretmenler tarafından verilmesi önem kazanmaktadır.

3. YÖNTEM (METHOD)

Araştırmada okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersinde görev alan sınıf öğretmenlerine, öğretmenlik uygulamalarına ilişkin rol ve sorumluluklarının ne (ler) olduğu ve bu rol ve sorumlulukların sınıf öğretmen adaylarının görüşlerine göre ne düzeyde gerçekleştiği betimlenmektedir. Araştırmanın betimsel, ilişkisel boyutu nitel yöntemle analiz edilmiş, açık uçlu soruların değerlendirilmesinde tematik kodlama yolu ile analiz edilmesi araştırmacının nitel boyutunu oluşturmaktadır.

3.1. Çalışma Grubu (Study Grup)

Araştırmanın çalışma grubunu Muğla merkez okullarında görev yapan 36 ilköğretim Sınıf öğretmeni ile bu öğretmenlerin sınıflarında okul uygulamalarına katılan 171 Sınıf öğretmenliği bölümü öğrencisi oluşturmaktadır. Okul uygulama öğretmenleri ve onların sınıflarında uygulama çalışmalarını yürüten öğretmen adaylarının seçiminde amaç örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaç örnekleme, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen grupların amaçlanan doğrultuda derinlemesine incelenmesi temeline dayanır (Yıldırım ve Şimşek, 2004,82).

3.2. Verilerin Toplanması (Data Collection)

Araştırmada öncelikle öğretmenlik uygulamalarında okul uygulama öğretmenlerinin rol ve sorumluluklarının ne olduğunu belirleme amacıyla literatür taraması yapılmış ve araştırmacı tarafından hazırlanan açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan bir form aracılığı ile veriler toplanmıştır. Soruların hazırlanmasında YÖK'ün okul uygulama çalışmalarındaki amaçlarından yararlanılmıştır. YÖK'ün bu çalışmalarında öğretmenlik uygulaması dersi tamamlandığında, sınıf öğretmen adayları, uygulama okullarındaki öğretmenlik uygulamaları sırasında edindikleri deneyimleri arkadaşları ve uygulama öğretim elemanı ile paylaşp geliştirmelidir amacı; ölçme aracı "Düşüncelerimi paylaşma" "Öğrencilerin karşılaştıkları problemlerin çözümünde destek olma" gibi sorularla ölçülmeye çalışılmıştır. Ölçme aracının hazırlanmasında diğer önemli kaynak ise, Hall., Draper., Smith ve Bullough (2008)'in çalışmasıdır. Adı geçen çalışmada rol ve sorumluluklar açık uçlu sorular ile analiz edilerek; duygusal ve mesleki destek, kritik değerlendirme, takım öğretimi, işbirliği, bireysel yeterlikler, öğretmenin mesleki deneyimi, yapıcı eleştiriler gibi ölçütler bulunmaktadır. Bu ölçütlere yönelik sorular öğretmenlere ve öğretmen adaylarına yöneltilmiştir. Ölçme aracının iç tutarlılığı (güvenirliği) öğretmen adayları formu için .94, sınıf öğretmeni formu için .77 olarak hesaplanmıştır. Formdaki sorularda öğretime, mesleki yeterliğe, kişisel özelliklere, yetiştirmeye yönelik rol ve sorumlulukları ölçme amacıyla hem okul uygulama öğretmenlerine hem de her öğretmenin sorumluluğunda öğretmenlik stajına devam eden sınıf öğretmenliği adaylarına 21 kapalı uçlu ve bir açık uçlu soru sorulmuştur. Ölçme aracı 3'-14' dakikada tamamlanmıştır. Uygulama okullarındaki uygulama öğretmenlerine yöneltilen kapalı uçlu sorulardan bazıları aşağıdadır. Verilen cümlelerde uygulama öğretmenlerine sorumlu olup olmadıkları sorulmuştur. Ör: öğrencilere olumlu geri bildirimler vermede kendinizi sorumlu hissedermisiniz? ,

öğretmen adaylarını öğretmenliğe cesaretlendirmede kendinizi sorumlu hisseder misiniz? gibi...

Okul uygulamalarına devam eden sınıf öğretmenliği adaylarına ise öğretmenlerin ölçme aracında belirtilen sorumluluğu ne ölçüde yerine getirdiği sorulmuştur. Ölçme aracının öğrenci formunda rol ve sorumluluklar ile ilgili öğretmen formundaki soru cümlelerinin yerine getirilme düzeylerini ölçmek amacıyla, bu rol ve sorumlulukları "yerine getirmekte", "kısmen yerine getirmekte", "hiç veya çok az yerine getirmekte" seçeneklerinden oluşan üçlü dereceleme ölçeği kullanılmıştır. "Okul uygulama öğretmenin sahip olması gereken en önemli sorumluluk sizce ne olmalıdır?" sorusu açık uçlu olarak sorulmuş ve uygulama öğretmenleri ve sınıf öğretmenliği adaylarından alınan görüşler tematik olarak sınıflandırılarak analiz edilmiştir. Örneğin:

- Öğretmen adayı A. G. "...geribildirimler vermeli, biz nasıl sınıfı gözlemliyorsak, uygulama öğretmeni de bizi gözlemlemeli, bizimle somut olarak, olumlu olumsuz yönlerimizi ve/veya eksikliklerimizi belirtmeli, önerileri paylaşmalı, bize... bir müfettiş gibi davranıp varlığımızdan rahatsız olacağına bizleri sürece dahil etmelidir..."
- Öğretmen adayı D. B. "...en önemli sorumluluğun, öğretmen adayına sınıfta çocuğa (öğrenciye) en iyi öğretme yolunun ne olduğunu öğretmesi olmalıdır. Çocuk en iyi nasıl öğreniyor bunu öğretmen adayına açık ve net bir şekilde göstermesi lazım. ... "
- Öğretmen adayı S. C. " ... bence en önemli olması gereken beni eğiten öğretmenin, değişen koşullarla birlikte kendini yenileyebilmesidir..."

Yukarıdaki üç adaydan birincisinin görüşleri geribildirim verme, sürece dâhil etme, ikinci öğretmen adayının görüşleri, iyi öğretme yolunu gösterme veya öğretim işinde adaya rehberlik etme, üçüncü öğretmen adayının görüşü ise kendini yenileyebilme şeklinde gruplandırılmıştır. Öğretmen adaylarının ve öğrencilerin görüşleri Tablo 3'de sınıflandırılmıştır.

4. BULGULAR (FINDINGS)

Okul uygulama öğretmenlerinin okul uygulama sürecine yönelik rol ve sorumluluk algıları tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1. Uygulama öğretmenlerinin rol ve sorumluluk algıları
(Table 1. Perceptions of mentors' role and responsibility)

NO	Sorumlu Davranışlar	Sorumlu hissediyorum		Sorumlu değilim	
		f	%	f	%
1	Olumlu geribildirimler verme	35	97	-	-
2	Öğrencileri öğretmenliğe cesaretlendirme	36	100	-	-
3	Öğrencilere örnek olma	36	100	-	-
4	Düşüncelerimi paylaşma	30	83	6	17
5	Planlama ile ilgili öneri getirme	33	92	3	8
6	Sınıf yönetimine yönelik öneri getirme	35	97	1	3
7	Öğretim materyallerine yönelik öneriler getirme	29	81	7	19
8	Öğretmen adayının ders sürecini gözleme	33	92	3	8
9	Gözlem sonuçlarını raporlaştırma	20	56	16	44
10	Ders sürecine yönelik yapıcı eleştiriler getirme	33	92	3	8

11	Fakülteye yönelik olarak yapıcı eleştirilerde bulunma	22	61	14	39
12	Öğrencilerin karşılaştıkları problemlerin çözümünde destek olma	35	97	1	3
13	Öğrencilerle birlikte takım olarak çalışma	33	92	3	8
14	Öğretmen adaylarına sıcak, kibar olma	36	100	-	-
15	Ulaşılabilir olma	36	100	-	-
16	Öğretmeyi sevme	36	100	-	-
17	İletişim yeteneğine sahip olma	36	100	-	-
18	İçerik bilgisine sahip olma	34	94	2	6
19	Pedagojik bilgiye sahip olma	35	97	1	3
20	Mesleki liderlik	34	94	2	6
21	Nasıl öğretileceğine yönelik görüşlerini paylaşma	36	100	-	-

Tablo 1'deki bulgular incelendiğinde okul uygulama öğretmenleri birkaç rol ve sorumluluk dışında listede belirtilen diğer tüm rol ve sorumluluğu %90'ın üzerinde rol ve sorumluluk olarak görmektedir. Uygulama öğretmenleri okul uygulamalarında "olumlu geribildirimler verme, öğrencileri öğretmenliğe cesaretlendirme, öğrencilere örnek olma, öğretmen adaylarına sıcak ve kibar olma, ulaşılabilir olma, öğretmeyi sevme, iletişim yeteneğine sahip olma ve nasıl öğretileceğine yönelik görüşlerini paylaşma" ile ilgili ölçütlerde çalışma grubundaki öğretmenlerin tamamı kendi rolleri ve sorumlulukları olduğu görüşündedirler. Bununla birlikte okul uygulama öğretmenlerinin altısının (%17), düşüncelerini paylaşma rol ve sorumluluğunun olmadığı; yedi öğretmen (%19), öğretim materyallerine yönelik öneriler getirme; 14 öğretmen (%39), fakülteye yönelik olarak yapıcı eleştirilerde bulunma ve 16 öğretmenin ise (%44) gözlem sonuçlarını raporlaştırma gibi rol ve sorumluluklarının olmadığını belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre öğretmenler daha çok kendilerini öğretim, öğretmenlik mesleğine yönelik ve olumlu kişisel ilişki ve iletişimlerde sorumlu hissederken, çalışmalarını raporlaştırma ve fakülteye ilişkin geribildirimler verme ölçütlerinde kendilerini çok da sorumlu görmemektedirler. Yukarıda da belirtildiği gibi bazı öğretmenlerin düşüncelerini paylaşmayı bir rol ve sorumluluk olarak görmemektedirler.

Öğretmenlik uygulamalarına devam eden öğretmen adaylarına göre ise öğretmenlerin bu rol ve sorumlulukları ne ölçüde karşıladığı sorulmuştur. Öğretmen adaylarının verdikleri tepkiler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Uygulama öğretmenleri rol ve sorumlulukları ne ölçüde yerine getirmektedir?
(Table 2. To what extent do mentors in school accomplish their roles and responsibilities?)

No	Sorumlu Davranışlar	Yerine getirmekte		Kısmen yerine getirmekte		Hiç veya Çok az yerine getirmekte	
		f	%	f	%	f	%
1	Olumlu geribildirimler verme	108	63	52	30	11	6
2	Öğrencileri öğretmenliğe cesaretlendirme	82	48	55	32	34	20
3	Öğrencilere örnek olma	117	68	39	23	13	8
4	Düşüncelerimi paylaşma	96	56	59	35	14	8
5	Planlama ile ilgili öneri getirme	50	29	84	49	37	22
6	Sınıf yönetimine yönelik öneri getirme	69	40	71	42	30	18
7	Öğretim materyallerine yönelik öneriler getirme	63	37	68	40	37	22
8	Öğretmen adayının ders sürecini gözlemleme	106	62	48	28	17	10
9	Gözlem sonuçlarını raporlaştırma	79	46	54	32	37	22
10	Ders sürecine yönelik yapıcı eleştiriler getirme	79	46	74	43	18	11
11	Fakülteye yönelik olarak yapıcı eleştirilerde bulunma	47	28	64	37	60	35
12	Öğrencilerin karşılaştıkları problemlerin çözümünde destek olma	104	61	55	32	12	7
13	Öğrencilerle birlikte takım olarak çalışma	80	47	63	37	27	16
14	Öğretmen adaylarına sıcak, kibar olma	141	83	24	14	6	4
15	Ulaşılabilir olma	133	78	32	19	6	4
16	Öğretmeyi sevme	115	67	45	26	11	6
17	İletişim yeteneğine sahip olma	125	73	39	23	6	4
18	İçerik bilgisine sahip olma	117	68	48	28	6	4
19	Pedagojik bilgiye sahip olma	108	63	51	30	11	6
20	Mesleki liderlik	91	53	69	40	11	6
21	Nasıl öğretileceğine yönelik görüşlerini paylaşma	92	54	51	30	26	15

Öğretmen adaylarına göre okul uygulama öğretmenleri belirtilen rol ve sorumlulukları ne ölçüde yerine getirmekte olduğu Tablo 2'de görülmektedir. Bulgulara göre, uygulama öğretmenlerinin belirtilen rol ve sorumlulukları genellikle yerine getirmekte oldukları görülmektedir. Ancak bazı rol ve sorumlulukları daha az yerine getirmekte oldukları belirtilmektedir. Gözlem sonuçlarını

raporlaştırma, öğrencileri öğretmenliğe cesaretlendirme, planlama ve öğretim materyalleri ile ilgili öneriler getirme, fakülteye yönelik yapıcı eleştiriler getirme ile ilgili rol ve sorumlulukları daha az yerine getirmektedirler. Öğretmenler öğretmen adaylarına çoğunlukla sıcak, kibar davranma, ulaşılabilir olma, iletişim yeteneğine sahip olma rol ve sorumluluğu daha çok yerine getirmektedir. Öğretmen adaylarına göre okul uygulama öğretmenleri öğrencileri öğretmenliğe cesaretlendirme, planlama, sınıf yönetimi ve materyallere ilişkin öneri getirme, gözlem sonuçlarını raporlaştırma, fakülteye yönelik olarak yapıcı eleştirilerde bulunma, öğrencilerle birlikte takım olarak çalışma ve nasıl öğretileceğine yönelik görüşlerini paylaşma ölçütlerinde görev ve sorumlulukları daha az yerine getirdikleri görüşündedirler.

Hem öğretmenlere hem de öğretmen adaylarına "okul uygulama öğretmenin sahip olması gereken en önemli sorumluluk sizce ne olmalıdır?" açık uçlu sorusu yöneltilmiş, bu soruya öğretmen ve öğrencilerin verdiği tepkiler tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Okul uygulama öğretmenin, sahip olması gereken **en önemli** sorumluluk nelerdir?

(Table 3. What are the most important responsibilities of the mentors in school?)

Ortak Görüşler	
Öğretmen Adaylarına Göre (f)	Öğretmenlere Göre (f)
Öğretme işinde rehber olma adayların sorularına çözüm olma yardımcı olma (6)	Öğretme işinde rehber olma adayların sorularına çözüm olma yardımcı olma (4)
Örnek olma- model olma - öğretim işinde (25)	Örnek olma- model olma - öğretim işinde (12)
Olumlu geribildirim verme-değerlendirme (10)	Olumlu geribildirim verme-değerlendirme (1)
Mesleki yeterlik - Alan ve pedagoji bilgisine sahip (18)	Mesleki yeterlik - Alan ve pedagoji bilgisine sahip (6)
Mesleğini sevme (15)	Mesleğini sevme (6)
Deneyimlerini paylaşma (2)	Deneyimlerini paylaşma (6)
Kültüre uygun bireyler yetiştirme (2)	Kültüre uygun bireyler yetiştirme (1)
Hoşgörülü olma anlayışlı (16)	Hoşgörülü olma anlayışlı (4)
Açık görüşlü olma eleştiriye açık olma (yazılan raporlara kızmama) (1)	Açık görüşlü olma eleştiriye açık olma (yazılan raporlara kızmama) (1)
Doğru-dürüst objektif olma (4)	Doğru-dürüst objektif olma (1)
Cesaret veren (10)	Cesaret veren (3)
Lider olma (2)	Lider olma (2)
İletişim yeteneğine sahip olma (19)	İletişim yeteneğine sahip olma (1)
Sorumluluk verme (3)	Sorumluluk sahibi olmalarına yardımcı olma (4)
Farklı Görüşler	
Öğretmeyi bilme (2)	
Bireysel farklılıkları dikkate alma (3)	
Öğrenme ve öğretmeyi sevme sevdirmeye istekli olma (15)	
Öğretme işinde etkin olma (1)	
Sınıfı yönetme - demokratik sınıf ortamı (6)	

Tablo 3'ün devamı	
<p>Öğrenci ihtiyaçlarına göre öğretim verebilme (9)</p> <p>Farklı ve/veya etkili yöntemleri kullanabilme (6)</p> <p>Sınıf hakkında adaya bilgi verme (1)</p> <p>Öğretmen adayını cesaretlendirme(7)</p> <p>Adayla uyumlu takım çalışması yapma (59)</p> <p>Ortak karar alma - paylaşma(4)</p> <p>Yeniliğe açık olma- kendini güncelleme (8)</p> <p>Varlığımızdan rahatsız olma yerine sürece dahil etmeli(1)</p> <p>Aileyi tanıma (1)</p> <p>Mesleki ahlak, ahlaki olgunluk (1)</p> <p>Özgüveni yüksek birey yetiştirme(1)</p> <p>Çocukları öğrencileri sevme (5)</p> <p>Paylaşımçı olma (8)</p> <p>Sabırlı olma (4)</p> <p>Mesleği sevme (7)</p> <p>Özverili olma (1)</p> <p>Mesleki liderlik - deneyim paylaşma (10)</p> <p>Sıcak samimi davranma (69)</p> <p>Kendini farklı göstermeme(1)</p> <p>Ortamı germeme (1)</p> <p>İyi bir gözlemci(4)</p>	<p>Zamanlama konusunda giriş-çıkışa taviz vermeme (3)</p> <p>Öğretmen mesleğe farkındalık kazandıran memur değil(2)</p>

Hem öğretmenlere hem de sınıf öğretmenliği adaylarına "okul uygulama öğretmenin sahip olması gereken en önemli sorumluluğun ne olduğu sorusuna öğretmenlerin verdikleri tepkiler tematik olarak incelenmiş ve tablo 3'deki gibi gruplandırılmıştır. Tablo 3 incelendiğinde öğretmen adayları ve öğrencilerin farklı frekanslarda tepkiler vermelerine rağmen, uygulama öğretmeninde olması gereken en önemli sorumluluğun; öğretim işinde örnek olma- model olma, iletişim yeteneğine sahip olma, hoşgörülü olma anlayışlı olma, mesleki yeterlik - alan ve pedagoji bilgisine sahip olma, geribildirim verme-değerlendirme, mesleğini sevme, öğretmen adayına esaret veren, öğretme işinde rehber olma adayların sorularına çözüm olma, yardımcı olma gibi sorumluluklarda hem aday öğretmenler hem de uygulama öğretmenlerinin tepkilerinde görülmüştür. Ayrıca öğretmende olması gereken en önemli iki sorumluluğun ne olduğu konusunda da hem uygulama öğretmenleri hem de aday öğretmenlerin görüşleri benzerdir. Her iki çalışma grubuna göre "örnek olma, mesleki yeterlik" öğretmende bulunması gereken en önemli iki sorumluluk olarak görülmektedir.

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmen adaylarının belirttiği fakat okul uygulama öğretmenlerinin hiçbirisi tarafından belirtilmeyen çok fazla sayıda sorumluluk bulunmaktadır. Bunların içinde en önemli sorumluluklar: Öğrenme ve öğretmeyi sevme, istekli olma, mesleki liderlik, deneyimleri paylaşma ve paylaşımçı olma, sorumluluğudur. Öğrenci ihtiyaçlarını dikkate alma, mesleğini ve öğrencileri sevme, öğretmen adayını cesaretlendirme, takım çalışması yapma sadece

öğretmen adaylarının tepkilerinde olan diğer sorumluluklardandır. Okul uygulama öğretmenleri ise, zamanlama konusunda taviz vermeme, memur değil öğretmen olduklarını hatırlatarak mesleki farkındalık kazandırma gibi sorumluluklar söylenebilir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇLAR (DISCUSSION AND CONCLUSIONS)

Okul uygulama öğretmenleri birkaç rol ve sorumluluk dışında listede belirtilen diğer tüm rol ve sorumluluğu %90'ın üzerinde rol ve sorumluluk olarak görmektedirler. Bununla birlikte okul uygulama öğretmenlerinin bazıları; düşüncelerini paylaşma, öğretim materyallerine yönelik öneriler getirme, fakülteye yönelik olarak yapıcı eleştirilerde bulunma ve gözlem sonuçlarını raporlaştırma gibi rol ve sorumluluklarının olmadığını belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre öğretmenler daha çok kendilerini öğretim, öğretmenlik mesleğine yönelik ve olumlu kişisel ilişki ve iletişimlerde sorumlu hissederken; çalışmaları raporlaştırma ve fakülteye ilişkin geribildirimler verme ölçütlerinde kendilerini çok da sorumlu görmemektedirler. Öğretmenler sınıf öğretmenliği adaylarına, çoğunlukla sıcak ve kibar davranma, ulaşılabilir olma, iletişim yeteneğine sahip olma gibi rol ve sorumluluğu daha çok yerine getirmektedirler. Sınıf öğretmen adaylarına göre okul uygulama öğretmenleri; öğretmenliğe cesaretlendirme, planlama, sınıf yönetimi ve materyallere ilişkin öneri getirme, gözlem sonuçlarını raporlaştırma, fakülteye yönelik olarak yapıcı eleştirilerde bulunma, öğrencilerle birlikte takım olarak çalışma ve nasıl öğretileceğine yönelik görüşlerini paylaşma ölçütlerinde görev ve sorumlulukları daha az yerine getirdikleri görülmektedir.

Bu sonuçlara göre okul uygulama öğretmenlerinin genel olarak rol ve sorumluluklarını yerine getirdikleri görülmekle birlikte, aday öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde "öğretime yönelik uygulamalarda ve cesaretlendirmelerde" okul uygulama öğretmeninden bu rol ve sorumluluğu daha çok yerine getirmeleri beklenmektedir. Okullardaki öğretmenlerin üstlendiği rol ve sorumlulukların niteliği, öğretmenlerin eğitim programlarının felsefesini bilmesine, sahip oldukları öğretim felsefesine ve okul uygulamalarında bu düşüncelerini, ne ölçüde uyarlayarak yansıtılabildikleri ile ilişkili olduğu düşünülebilir (Bybee, 1993). Bu bağlamda okul uygulama öğretmenleri, sınıf öğretmenliği adaylarının okul uygulamalarındaki öğretim-öğrenme sürecindeki gelişimlerini izleyerek ve eğitim fakültesinin öğretmen yetiştirme sistemine yönelik, geribildirimler vererek daha çok katkı sağlayabilirler.

Hem öğretmenler hem de öğretmen adaylarınca okul uygulama öğretmeninde olması gereken en önemli iki sorumluluğun "örnek olma ve mesleki yeterlik" olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra elde edilen bulgular, sınıf öğretmenliği adaylarının belirttiği fakat okul uygulama öğretmenlerinin hiçbirisi tarafından belirtilmeyen çok fazla sayıda sorumluluğu göstermektedir. Bunların içinde en önemli sorumluluklar; öğrenme ve öğretmeyi sevme, istekli olma, mesleki liderlik, paylaşımcı olma, deneyimleri paylaşma sorumluluklarıdır. Öğrenci ihtiyaçlarını dikkate alma, mesleğini ve öğrencileri sevme, öğretmen adayını cesaretlendirme, takım çalışması yapma ise öğretmen adaylarının beklenti geliştirdikleri diğer sorumluluklardandır. Zamanlama konusunda taviz vermeme, memur değil öğretmen olduklarını hatırlatarak mesleki farkındalık kazandırma sadece okul uygulama öğretmenlerinin belirttiği sorumluluklardandır. Bu bulgular sınıf öğretmeni adaylarının, okul uygulama öğretmenlerinden daha çok bilgi ve deneyimlerini paylaşma isteğinde oldukları şeklinde yorumlanabilir. Okul uygulama öğretmenlerinin bazıları sınıf öğretmeni adaylarından

okul etkinliklerinde zamanlamaya daha çok dikkat etmeleri gerektiğini, vurgulamışlardır.

Araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu sınırlılıkların başında okul uygulamalarında fakülte ayağındaki çalışmaların bu araştırmada incelenmemesidir. Diğer çalışmalarda, bu sınırlılık bir öneri olarak getirilebilir. Ayrıca, fakülte uygulama öğretim elemanlarının bu süreçte neler yapmakta oldukları ve neler düşündükleri, diğer çalışma gruplarıyla karşılaştırılarak incelenebilir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Baştürk, S., (2008). Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Öğretmenlerin Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi. Eğitim Bilimleri ve Uygulama, Cilt:7, Sayı:14, ss: 231-248.
2. Bilgin, A., Kartal, H. ve Özkılıç, R., (2008). Farklı Bölümlerdeki Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Dersi Hakkındaki Görüşleri. e-Journal of New World Sciences Academy, Volume:3, Number:4, pp:701-711. (26/3/2102)
3. Bybee, R.W., (1993). Leadership, Responsibility and Reform in Science Education. Science Educator, Number:2, pp:1-9.
4. Gürsoy, E. ve Damar E.A., (2011). Cooperating Teachers' Awareness About Their Role During the Teaching Practice Course: The Turkish Context. e-Journal of New World Sciences Academy, Volume:6, Number:1, pp:54-65. (27/3/2102)
5. Eraslan, A., (2009). İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Üzerine Görüşleri. Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED), Cilt:3, Sayı:1, ss 207-221.
6. Hall, K.M., Draper, R.J., Smith, L.K., and Bullough, R.V., (2008). More Than a Place to Teach: Exploring the Perceptions of the Roles and Responsibilities of Mentor Teachers. Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning, Volume: 16, Number:3, pp: 328-345.
7. Kale, M., (2011). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Dersinde Karşılaştığı Sorular. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt:9, Sayı:2, ss: 255-280
8. Kincal, R.Y., (2004). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Ankara: Nobel Yayıncılık.
9. Kiraz, E., (2003). Uygulama Öğretmeni Yeterlik Ölçeği: Ölçü Aracı Geliştirme Örneği. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. Cilt:1, Sayı:4, ss: 387-400.
10. Koç, E. M., (2011). Development of Mentor Teacher Role Inventory, European Journal of Teacher Education, Volumet:34, Number:2, pp: 193-208.
11. Kwan, T. and Lopez-Real, F., (2005). Mentors' Perceptions of Their Roles in Mentoring Student Teachers. Asia- Pacific Journal of Teacher Education. Volume:33, Number:3, pp: 275-287.
12. Merç, A., (2010). Self-Reported Problems of Pre-Service EFL Teachers Throughout Teaching Practicum. Anadolu University Journal of Social Sciences, Cilt:10, Sayı:2, ss: 199-225.
13. Monkevičienė, O. and Autukevičienė, B., (2011). Mentorius Kompetencijų Modelis: Studentų Praktikai Vadovaujančių Ikimokyklinio Ugdymo Mentorų Nuomonė. Pedagogika. Volume:103, pp: 64-73.
14. Parker, T., (2008). Öğretmenlik Uygulamasında Öğretmen Adaylarının Uygulama Öğretmeni ve Uygulama Öğretim Elemanının Yönlendirmesiyle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:1, sayı:23, ss:132-139.

15. Sümbül, A.M., (1996). Öğretmen Niteliği ve Öğretimdeki Rollerini. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi. Sayı:8,ss: 597-608.
16. Şişman, M. ve Acat, M.B., (2003). Öğretmenlik Uygulama Çalışmalarının Öğretmenlik Mesleğinin Algılanmasındaki Etkisi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt:13, Sayı:1,ss:235-250.
17. Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2004). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
18. Yeşilyurt, E. ve Semerci, Ç., (2011). Uygulama Öğretmenlerinin Öğretmenlik Uygulaması Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar. Akademik Bakış Dergisi, sayı:27,ss: 1-23
19. YÖK., (2007). Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri (Öğretmenin Üniversitede Yetiştirilmesinin Değerlendirilmesi). Ankara: Meteksan A.Ş.